

ΟΔΗΓΙΕΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ
ΙΣΤΟΡΙΑΣ Α΄ ΤΑΞΗΣ ΛΥΚΕΙΩΝ ΕΝ.Ε.Ε.ΓΥ.-Λ.
ΓΙΑ ΤΟ ΣΧΟΛΙΚΟ ΕΤΟΣ 2022-2023

Ο/Η εκπαιδευτικός παρουσιάζει αναλυτικά τα προς εξέταση φαινόμενα και έχει ακόμα τη δυνατότητα να παρουσιάσει με συνοπτικό τρόπο ιστορικά φαινόμενα από την ύλη που δεν εξετάζεται, για να καλύψει ενδεχόμενα κενά της γνώσης, ώστε οι μαθητές/-τριες να κατανοούν την ιστορική συνέχεια.

Η διδασκαλία του μαθήματος της Ιστορίας δεν αποκλείει την αφήγηση, δεν μπορεί όμως να περιορίζεται μόνο σε αυτή. Απαραίτητο είναι να εφαρμόζονται και άλλες διδακτικές μέθοδοι, όπως ο κατευθυνόμενος διάλογος και η διερεύνηση. Η διερευνητική μέθοδος όχι μόνο επικυρώνει στη σκέψη των μαθητών/-τριών τη λειτουργία της Ιστορίας ως επιστήμης, αλλά και τους/τις οδηγεί σε προσωπική επαφή με τα τεκμήρια του γνωστικού αντικειμένου, δηλαδή τις πηγές.

Οι μαθητές/-τριες, παράλληλα με τη διδασκαλία της ύλης, πρέπει να ασκηθούν στην επεξεργασία ιστορικών πληροφοριών που αντλούν από τα παραθέματα (τα αποσπάσματα κειμένων, τις εικόνες, τους πίνακες, τους χάρτες κ.ά.) του σχολικού εγχειριδίου ή από συμπληρωματικό υλικό, που παρέχει ο/η εκπαιδευτικός φωτοτυπημένο ή ψηφιοποιημένο και το οποίο λειτουργεί εν είδει ιστορικής πηγής.

I. Η αξιοποίηση των πηγών

Οι μαθητές/-τριες καλούνται αφενός να κατανοήσουν τον ρόλο των ιστορικών πηγών και αφετέρου να αποκτήσουν τις πρώτες, απαραίτητες, γνώσεις και δεξιότητες για την αξιοποίησή τους.

Η προσέγγιση του παρελθόντος με τη χρήση των πηγών αποτελεί ενδιαφέρουσα και δημιουργική διαδικασία που μεταβάλλει τον μαθητή/-τρια σε ερευνητή/-τρια.

Οι μαθητές/-τριες έχουν τη δυνατότητα να θέσουν τα ερωτήματά τους και να αξιοποιήσουν κατάλληλα τα κατάλοιπα του παρελθόντος αναδεικνύοντας το ανεπεξέργαστο υλικό, που αναφέρεται στο παρελθόν, σε «πηγή» παροχής ιστορικών πληροφοριών.

Είναι προφανές ότι κάθε «ιστορική πηγή» έχει τα δικά της χαρακτηριστικά γνωρίσματα και υπηρετεί διαφορετικούς στόχους: άλλες είναι υλικά κατάλοιπα μιας εποχής και άλλες κείμενα που συντάχθηκαν για υπηρετήσουν συγκεκριμένους στόχους. Από τα κείμενα, άλλα έχουν συνταχθεί σε λόγο αφηγηματικό, άλλα περιγραφικό και άλλα σε δοκιμιακό λόγο, εμπλουτισμένο με επιχειρήματα, ενώ άλλα είναι λογοτεχνικά κείμενα.

Ενδεικτικά, στις πηγές μπορεί να γίνεται η ακόλουθη επεξεργασία:

Κατανόηση του περιεχομένου. Αυτή επιτυγχάνεται με την κριτική προσέγγιση των πληροφοριών που παρέχουν τα κείμενα-πηγές. Οι μαθητές/-τριες, δηλαδή, αναλύουν και κατανοούν το περιεχόμενό τους. Επισημαίνουν, εκτός από το κειμενικό είδος και τον σκοπό για τον οποίο δημιουργήθηκαν, και άλλα στοιχεία του περιεχομένου, όπως τον υποκειμενισμό του συγγραφέα, ενδεχόμενες παραποιήσεις της πραγματικότητας, που μπορεί να οφείλονται σε φανατισμό ή ιδεολογική προκατάληψη, την επιλεκτικότητα ή εσκεμμένη απόκρυψη πληροφοριών, τα ακούσια και εκούσια ψεύδη. Απώτερος στόχος είναι η επισήμανση και η ανάδειξη των πληροφοριών που παρέχουν οι πηγές. Χαρακτηριστικά ερωτήματα που θα μπορούσαν να τεθούν είναι τα ακόλουθα:

Ποιο είναι το θέμα του κειμένου;

Ποιες είναι οι απόψεις του συγγραφέα σχετικά με το θέμα;

Για ποιον λόγο συντάχθηκε το κείμενο;

Με ποια επιχειρήματα ή τεκμήρια στηρίζει τις απόψεις του;

Προβάλλει κάποια γεγονότα ή πρόσωπα ο συγγραφέας ή κάποια άλλα αποσιωπά; Για ποιους λόγους;

Μπορούν να συνδυαστούν οι πληροφορίες της πηγής με τις γνώσεις που έχετε;

Ένταξη στα ιστορικά συμφραζόμενα. Αυτή επιτυγχάνεται με την ένταξη των πηγών στον χώρο και τον χρόνο, με την αναγνώριση της εποχής και του ιστορικού περιγύρου στο πλαίσιο του οποίου δημιουργήθηκαν. Τα τεκμήρια είναι αποσπασματικά και ξεκομμένα από την εποχή τους, γι' αυτό είναι απαραίτητο να ενταχθούν σε ιστορικοκοινωνικό πλαίσιο για να αποκτήσουν υπόσταση. Έτσι, δίνεται η δυνατότητα να συνδυαστούν οι πληροφορίες των πηγών με τις υπάρχουσες γνώσεις. Ενδεχόμενες ερωτήσεις είναι οι ακόλουθες:

Πού και πότε συντάχθηκε το κείμενο;

Ποιοι λόγοι συνέτειναν στη δημιουργία του;

Οι πληροφορίες, που σας παρέχει, είναι περισσότερες ή είναι πιο συγκεκριμένες από τις ιστορικές σας γνώσεις;

Διασταύρωση των πληροφοριών. Η «αλήθεια» των πληροφοριών που παρέχουν οι πηγές επικυρώνεται με τη σύγκρισή τους μέσω άλλων πηγών. Η ύπαρξη μίας μόνο πληροφορίας αποτελεί επισφαλές τεκμήριο για την ανάπλαση του παρελθόντος. Η διασταύρωση των πληροφοριών μιας πηγής αξιολογεί την εγκυρότητα, την αξιοπιστία της ή και το αντίθετο.

Σπουδαιότητα των παραθεμάτων-πηγών. Τελική επιδίωξη της αξιοποίησης των πηγών είναι η επισήμανση των ορίων τους, δηλαδή της σημασίας και του ενδιαφέροντος που έχουν οι παρεχόμενες απ' αυτές πληροφορίες.

Η προαναφερόμενη μέθοδος προσέγγισης και αξιοποίησης των πηγών έχει ως τελικό στόχο τη σύνθεση έγκυρων πληροφοριών και κατ' επέκταση την παραγωγή ουσιαστικού ιστορικού λόγου.

II. Ειδικότερες δραστηριότητες που προτείνονται για την επεξεργασία των πηγών

Σημαντικό είναι να αποφεύγεται είτε μόνο η απλή παράθεση πληροφοριών είτε ο συνδυασμός μόνο των πληροφοριών με τις γνώσεις των μαθητών/-τριών, γιατί είναι απαραίτητη η εξοικείωσή τους με την ιστορική μεθοδολογία. Η ιστορική μεθοδολογία προϋποθέτει τη γνώση της σκοπιμότητας, της αξιοπιστίας και του είδους του κειμένου-πηγής, την επίγνωση δηλαδή της «ιστορικότητας» της πηγής.

Για τους παραπάνω λόγους προτείνουμε ο/η διδάσκων/-ουσα να επισημαίνει στους μαθητές και στις μαθήτριες απαραίτητες εισαγωγικές πληροφορίες για κάθε παράθεμα, όπως: να εντάσσει κάθε ιστορική πηγή σε στοιχειώδες ιστορικό πλαίσιο, να επισημαίνει βασικά γνωρίσματά της σε σχέση με τον χρόνο και τον τόπο παραγωγής της, το περιεχόμενό της αλλά και τον δημιουργό και τον σκοπό της δημιουργίας της. Κατ' αυτόν τον τρόπο επιτυγχάνεται μια κατηγοριοποίηση-αξιολόγηση της πηγής, η οποία βοηθάει στην περαιτέρω επεξεργασία της. Η παραπάνω δραστηριότητα επιτρέπει την άμεση συμμετοχή των μαθητών/-τριών σε διαδικασίες διερεύνησης και οικοδόμησης της ιστορικής γνώσης, και τους εξοικειώνει με την ιστορική έρευνα.

Προτείνουμε, ακόμη, την παράλληλη διδακτική αξιοποίηση του ψηφιακού υλικού των Μαθησιακών Αντικειμένων (ΜΑ) του "Φωτόδεντρου", τα οποία αναφέρονται στη θεματική ενότητα της Νεότερης και Σύγχρονης Ιστορίας. Η διαδικτυακή εφαρμογή τους επιτρέπει τη διδακτική αξιοποίηση της επεξεργασίας πηγών τόσο σε σχέση με την ερευνητική διαδικασία όσο και σε σχέση με την τεκμηρίωση των υπό διαπραγμάτευση ιστορικών

ζητημάτων. Τα ΜΑ του “Φωτόδεντρου” μπορούν να λειτουργήσουν ως δείγματα ιστορικής εργασίας για την επεξεργασία και άλλου ψηφιοποιημένου υλικού, που μπορεί να δημιουργεί ο/η διδάσκων/-ουσα.